

Zoran Stiperski

Sveučilište u Zagrebu
 Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek
 HR - 10000 Zagreb, Marulićev trg 19

Prethodno priopćenje • Preliminary Communication
UDK • UDC 711.52(497.5 Zagreb)

Rukopis primljen • Manuscript Received: 14.04.1997.
Članak prihvaćen • Article Accepted: 03.12.1997.

Mjesta u Zagrebu - sinonimi za ugodu i neugodu

Synonyms for Comfort and Discomfort in Zagreb

Ključne riječi • Key words

anketno istraživanje
 doživljaj prostora
 urbana sociologija
 Zagreb

questionnaire research
 experiencing a place
 urban sociology
 Zagreb

Sažetak • Abstract

Autor u radu analizira sinonime za ugodu i neugodu u Zagrebu na temelju ankete provedene 1996. i 1997. g. kojom je ispitano 279 ispitanika. Sinonimi za ugodu ili neugodu mogu bit kvartovi, trgovci, ulice, perivoji, zgrade, itd. Pokazalo se da Gornji grad, perivoj Maksimir, Trg bana Josipa Jelačića, Hrvatsko narodno kazalište, Zrinjevac i jezero Jarun pobuđuju *ugodu* u najvećeg dijela ispitanika, dok su Dubrava, Novi Zagreb, Cvjetni trg, zgrada Ferimporta na Trgu maršala Tita i Kvaternikov trg za većinu ispitanika *neugodna mjesta*.

The author analyzes ambiances awaking feelings of pleasure or its opposite which he calls synonyms for comfort and discomfort. The work was carried out in Zagreb on the basis of questionnaires from 1996 and 1997 answered by 279 respondents. Urban quarters, squares, streets, parks, buildings, etc. could all be considered as synonyms for comfort or discomfort. It was shown that the Upper Town, Maksimir Park, Ban Josip Jelačić Square, the Croatian National Theatre, Zrinjevac Square and Lake Jarun awake *pleasurable feelings* in most respondents, while Dubrava, New Zagreb, the Flower Market, the Ferimport Building on Marshal Tito Square and Kvaternikov Square are *places of discomfort* for most respondents.

Uvod

Pojedini elementi gradova poput trgova, ulica, zgrada ili perivoja ostavljaju različit dojam na ljude. Neki gradski prostori mogu pozitivno djelovati na čovjeka. U takvim se prostorima čovjek osjeća ugodno, rado boravi u njima i stoga u njih često navraća. To su ugodni prostori. Suprotno tome, mnogi su gradski prostori većini ljudi odbojni. U njih odlaze rijetko, ili samo zbog nužde jer ondje stanuju, rade i sl. Stanovnici gradova, nažalost, žive s mnogim zgradama, ulicama ili kvartovima koji pobuđuju njihovu neugodu.

Hester na primjeru grada Mantea u Sjevernoj Karolini u SAD-u navodi kako je važno odrediti područje mjesta koje u sugrađana pobuđuje ugodu.¹ Ta mjesta - građevine, ulice, trgovi, pogledi - moraju biti sačuvana, jer se samo tako može sačuvati identitet nekoga grada odnosno ugodnost življenja u njemu.

Stanovnicima Mantea bila su ponuđena dva rješenja: 1. sačuvati identitet mjesta i ugodnost življenja uz malo slabiji gospodarski razvoj ili 2. izgubiti identitet mjesta i ugodnost življenja uz malo jači gospodarski razvoj. Oni su izabrali prvo rješenje: sačuvati identitet mjesta i ugodnost življenja uz neznatno slabiji gospodarski razvoj. Dakle, rađe su se odrekli jačega gospodarskog razvoja nego gubitka identiteta i ugodnosti življenja.

Metoda

Anketa o ugodnim i neugodnim mjestima Zagreba provedena je 1996. i 1997. g. Njome je obuhvaćeno 279 ispitanika. Postavljena su samo dva pitanja, ako se izuzmu ona o samim ispitanicima, o njihovu spolu, dobi itd. Uz prvo pitanje ispitanici su trebali navesti pet mjesta u Zagrebu gdje se osjećaju vrlo ugodno i za koja bi željeli da uvijek ostanu jednaka. Uz drugo pitanje trebali su navesti pet mjesta gdje se osjećaju vrlo neugodno i za koja bi željeli da se odmah promijene. Odgovori na oba pitanja mogli su se odnositi na *gradsku četvrt, trg, ulicu, zgradu, perivoj* i sl. Poneki su ispitanici navodili mjesta poput gostionica, diskoteka, zatvora, stomatoloških ordinacija i sl., ali su takva mjesta bila izuzeta iz analize zato što je cilj ovog rada bilo određivanje ugone što je pobuđuju određeni vanjski, a ne unutrašnji prostori, tj. prostori unutar zgrade. Ispitanici nisu morali navesti svih pet ugodnih i pet neugodnih mjesta, već su mogli navesti i manji broj takvih mjesta.

U odgovorima je navedeno više od 200 mjesta u Zagrebu koja pobuđuju ugodu ili neugodu ispitanika. Od tog broja mjesta izdvojeno je samo 30-ak njih kao sinonima za ugodu ili neugodu. Kriterij je bio učestalost navođenja tih mjesta, uz prag 5 ili više posto.

Rezultati

a) Mjesta sinonimi za ugodu ili neugodu

Prostorni raspored mjesta sinonima za ugodu ili neugodu upućuje na to da zapadni dio grada u stanovnika Zagreba ne pobuđuje ni ugodu ni neugodu. Naime, zapadno od Crnomerca, sve do Podsuseda, nema nijednog lokaliteta (gradske četvrti, trga, ulice, perivoja, zgrade i sl.) koji u stanovnika Zagreba pobuđuje ugodu

¹ Hester, 1996.

Relevantne varijable		N	%
1. spol	muški	128	46
	ženski	151	54
2. dob	19 i manje godina	17	6
	20-29 g.	98	34
	30-39 g.	40	14
	40-49 g.	63	23
	50-59 g.	40	14
	60 i više godina	23	8
3. izobrazba	OŠ ili bez nje	17	6
	SŠS	145	52
	VŠS	34	12
	VSS	80	29
	bez odgovora	3	1
4. radni status	zaposlen	171	61
	nezaposlen	66	24
	umirovljenik	25	9
	bez odgovora	17	6
5. socijalni status (prosjek 3,52)	1 (najniži)	16	6
	2	31	11
	3	87	31
	4	93	33
	5	27	10
	6	10	4
	7 (najviši)	7	3
	h) bez odgovora	3	1
6. predio stanovanja	središte grada	44	16
	južno i jugozapadno		
	središte grada	42	15
	istok grada	74	27
	jug grada	49	18
	zapad grada	52	19
	sjever grada	4	1
bez odgovora	14	5	
7. mjesto djetinjstva	Zagreb	158	57
	izvan Zagreba	111	40
	bez odgovora	10	4

TABL. I. Struktura uzorka ispitanika (N=279)

Izvor • Source
Anketa provedena 1996. i 1997. g.

TABLE. I. Structure of the sample of respondents (N = 279)

ili neugodu. Kako stanovnici uz neko mjesto vežu osjećaj ugone ili neugode zbog arhitekture, urbanističkih rješenja ili specifičnog načina života koji se na tom prostoru odvija, možemo zaključiti da zapadni dio grada nije ni po čemu specifičan ili dojmljiv.

Najčešća mjesta što su ih Zagrepčani naveli kao *sinonime za ugodu ili neugodu jesu: Gornji grad* (52%), *perivoj Maksimir* (51%), *Trg bana Josipa Jelačića* (48%), *Dubrava* (45%) i *Novi Zagreb* (44%). To su mjesta koja većinu Zagrepčana vežu uz ugodu ili neugodu. Nalaze se u središnjemu, istočnome i južnom dijelu grada. Gornji grad, Dubrava i Novi Zagreb dijelovi su grada, Maksimir je perivoj, a Trg bana Josipa Jelačića je središnji gradski trg. Pomalo je iznenađujuće da se Ilica - glavna trgovačka ulica u starom dijelu grada - tako slabo doima Zagrepčana. Naime, Ilicu uz ugodu ili neugodu veže samo 9% ispitanika.

TABL. II. Zagrebačka mjesta ugone ili neugode (NAPOMENA: navedena su samo ona mjesta koja je spomenulo barem pet ili više posto ispitanika)

Izvor • Source

Anketa provedena 1996. i 1997. g.

TABLE. II. Places in Zagreb that are synonyms for comfort or discomfort. (NOTE: Only places that at least 5 per cent or more respondents mentioned have been included.)

Mjesta	Broj pojavljivanja	Postotak pojavljivanja
1. Gornji grad	146	52
Gornji grad	116	42
Markov trg	11	4
Kamenita vrata	9	3
Strossmayerovo šetalište	6	2
Grič	2	1
Jezijski trg	2	1
2. Maksimir (perivoj)	142	51
Maksimir - perivoj	133	48
Zoološki vrt	9	3
3. Trg bana Josipa Jelačića	135	48
4. Dubrava	125	45
Dubrava	113	41
okretište Dubrava	12	4
5. Novi Zagreb	123	44
Novi Zagreb	74	27
Mamutica	10	4
Bundek	9	3
Siget	6	2
Dugave	4	1
Super Andrija	4	1
Velesajam	3	1
Zaprude	3	1
Sloboština	2	1
Trnsko	2	1
crkva u Dugavama	1	0,4
Kajzerica	1	0,4
park u Sopotu	1	0,4
Savski gaj	1	0,4
Sopot	1	0,4
Utrine	1	0,4
6. Cvjetni trg (Trg P. Preradovića)	105	38
7. Hrvatsko narodno kazalište	103	37
8. Zrinjevac	96	34
9. Jarun (jezero)	83	30
10. Kvaternikov trg	61	22
11. zgrada Ferimporta, Trg m. Tita	61	22
12. Trešnjevka (stari dio)	47	17
Trešnjevka - stari dio	20	7
Remiza	13	5
Trešnjevački trg/tržnica	12	4
Magazinska cesta	1	0,4
Tratinska-Ozaljska ulica	1	0,4
13. Trnje	46	16
Trnje	26	9
Savica	8	3
Kruge	4	1
Cvjetno naselje	2	1

Koturaška ulica	2	1
Vrbik	2	1
Paromlinska	1	0,4
Trnjanska ulica	1	0,4
14. Glavni kolodvor (željeznički)	45	16
15. Tuškanac	40	14
Tuškanac	36	13
Dubravkin put	3	1
Jabukovac	1	0,4
16. Medvednica	40	14
Medvednica	36	13
Kraljičin zdenac	2	1
Medvedgrad	2	1
17. Žitnjak	38	14
18. Botanički vrt	37	13
19. Kozari bok	32	11
20. Neboder, Trg bana J. Jelačića	31	11
21. katedrala	29	10
katedrala	19	7
Kaptol	10	4
22. Ilica	26	9
23. Cmrok	25	9
24. Dolac	25	9
25. Tkalčićeva ulica	25	9
26. Importanne centar (Gl. kolodvor)	21	8
27. Črnomerec	20	7
Črnomereč	19	7
okretište Črnomerec	1	0,4
28. Autobusni kolodvor	19	7
29. obala Save	19	7
30. Jakuševac	18	6
31. Savska cesta	17	6
32. Konjščinska ulica	16	6
33. Nacionalna i sveučilišna knjižnica	14	5
34. Opatovina	14	5

b) Mjesta sinonimi za ugodu

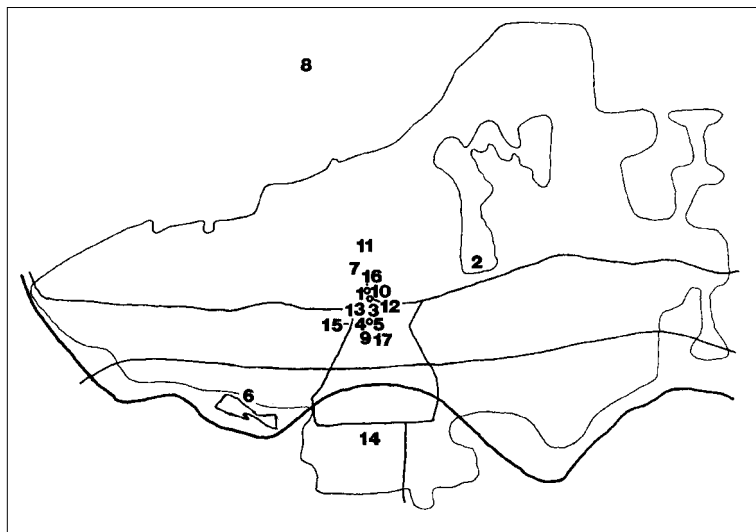
Gornji grad, *perivoj Maksimir* i *Trg bana Josipa Jelačića* tri su mjesta koja pobuđuju ugodu u najvećeg broja ispitanika - *Gornji grad* je ugodno mjesto za 52% ispitanika, *perivoj Maksimir* za 51% njih, a *Trg bana Josipa Jelačića* za 47% anketiranih. Slijede *Hrvatsko narodno kazalište* (36%), *Zrinjevac* (33%) i *jezero Jarun* (28%). Malo je manje ispitanika navelo i *Tuškanac* (14%), *Medvednicu* (14%), *Botanički vrt* (13%), *katedralu* (9%), *Cmrok* (9%), *Dolac* (7%), *Ilicu* (7%), *Novi Zagreb* (6%), *Cvjetni trg* (6%), *Tkalčićevu ulicu* (6%) i *Importanne centar* kod Glavnog kolodvora (5%).

**SL. 1. Zagrebačka
mjestna sinonimi za
ugodu:**

Izradio • Made by
Z. Stiperski

**FG. 1. Places in
Zagreb that are
synonyms for comfort:**

- 1 Gornji grad
- 2 Maksimir
(perivoj i zooški vrt)
- 3 Trg bana Josipa
Jelačića
- 4 Hrvatsko narodno
kazalište
- 5 Zrinjevac
- 6 Jarun (jezero)
- 7 Tuškanac
- 8 Medvednica
- 9 Botanički vrt
- 10 katedrala
- 11 Cmrok
- 12 Dolac (nalazi se
između 1, 3 i 10)
- 13 Ilica
- 14 Novi Zagreb
- 15 Cvjetni (Preradovićev) trg
(nalazi se između 3, 4 i 5)
- 16 Tkalčićeva ulica
(nalazi se između 1 i 10)
- 17 Importanne centar
(G. kolodvor)

Mjesta što su ih ispitanici povezali s ugodom nalaze se uglavnom u središtu starijeg dijela grada. Od 17 mjesta sinonima za ugodu samo se 6 njih nalazi izvan strogoga središta grada. To su *perivoj Maksimir* na istočnome, *jezero Jarun* na jugozapadnome, gradska četvrt i *perivoj Tuškanac*, *perivoj Cmrok* i *šuma Medvednica* na sjevernome te *Novi Zagreb* u južnom dijelu grada.

Vrijeme nastanka tih mjesta u Zagrebu, tj. navedenih gradskih četvrti, zgrada, perivoja, ulica ili trgova - uglavnom je XIX. st. ili ranije. Primjerice, od 17 mjesta sinonima za ugodu u Zagrebu čak njih 14 datira iz prošloga stoljeća ili otprilike. Samo su tri od ispitanicima ugodnih mjesta nastala u XX. st.: *jezero Jarun*, *Importanne centar* kod Glavnog kolodvora (željezničkog) i *Novi Zagreb*. *Jezero Jarun* uređeno je 1987. g. kao športski objekt za Univerziju, *Importanne centar* je trgovački centar pod zemljom, otvoren 1994. g., a *Novi se Zagreb* razvijao od 60-ih godina.

Prema vrsti i namjeni sedam mjesta sinonima za ugodu istodobno zadovoljava potrebu ispitanika za kupovanjem i šetnjom. To su *Trg bana Josipa Jelačića*, *Hrvatsko narodno kazalište*, *Zrinjevac*, *katedrala*, *Dolac*, *Ilica* i *Cvjetni trg*. Tih sedam mjesta smješteno je unutar najužega gradskog središta s vrlo jakim trgovačkom mrežom, ali su to ujedno i dijelovi grada u kojima se mnogi Zagrepčani odmaraju u šetnji, izlascima i sl. Prema tome, te se dvije funkcije preklapaju i dopunjuju.

Sljedeća skupina mjesta ugone za ispitanike je imala pretežito šetališnu namjenu. U toj je skupini osam mjesta: *Gornji grad*, *perivoj Maksimir*, *jezero Jarun*, *Tuškanac*, *Medvednica*, *Botanički vrt*, *Cmrok* i *Tkalčićeva ulica*. To su mjesta gdje se Zagrepčani vole odmarati u šetnji i izlascima (*Tkalčićeva ulica*). U najužem gradskom središtu samo su tri takva mjesta s pretežito šetališnim obilježjem: *Gornji grad*, *Tkalčićeva ulica* (uz izlaske) i *Botanički vrt*. Ostala su smještena rubno prema sjeveru (*Tuškanac*, *Cmrok* i *Medvednica*), istoku (*Maksimir*) i jugozapadu (*Jarun*).

Ostala dva mjesta ugone za ispitanike imaju obilježja mjesta za kupovanje (*Importanne centar*) i stanovanje (*Novi Zagreb*).

Sinonimi ugone	Broj pojavljivanja	Postotak pojavljivanja
1. Gornji grad	144	52
Gornji grad	116	42
Markov trg	10	4
Kamenita vrata	9	3
Strossmayerovo šetalište	6	2
Jezuitski trg	2	1
Grič	1	1
2. Maksimir (perivoj i zoološki vrt)	139	50
Maksimir - perivoj	131	47
Zoološki vrt	8	3
3. Trg bana Josipa Jelačića	132	47
4. Hrvatsko narodno kazalište	100	36
5. Zrinjevac	93	33
6. Jarun (jezero)	77	28
7. Tuškanac	40	14
Tuškanac	36	13
Dubravkin put	3	1
Jabukovac	1	0,4
8. Medvednica	38	14
Medvednica	36	13
Kraljičin zdenac	1	0,4
Medvedgrad	1	0,4
9. Botanički vrt	37	13
10. katedrala	26	9
katedrala	17	6
Kaptol	9	3
11. Cmrok	25	9
12. Dolac	19	7
13. Ilica	19	7
14. Novi Zagreb	18	6
Novi Zagreb	6	2
Siget	3	1
Dugave	2	1
Sloboština	2	1
Bundek	1	0,4
park u Sopotu	1	0,4
Utrine	1	0,4
Velesajam	1	0,4
Zapruđe	1	0,4
crkva u Dugavama	0	0
Kajzerica	0	0
Mamutica	0	0
Savski gaj	0	0
Sopot	0	0
Super Andrija	0	0
Trnsko	0	0
15. Cvjetni trg (Trg P. Preradovića)	16	6
16. Tkalčićeva ulica	16	6
17. Importanne centar (G. kolodvor)	15	5

TABLE. III. Zagrebačka mjesta ugone (navedena su samo ona mjesta koja je spomenulo barem pet ili više posto ispitanika)

Izvor • Source
Anketa provedena 1996. i 1997. g.

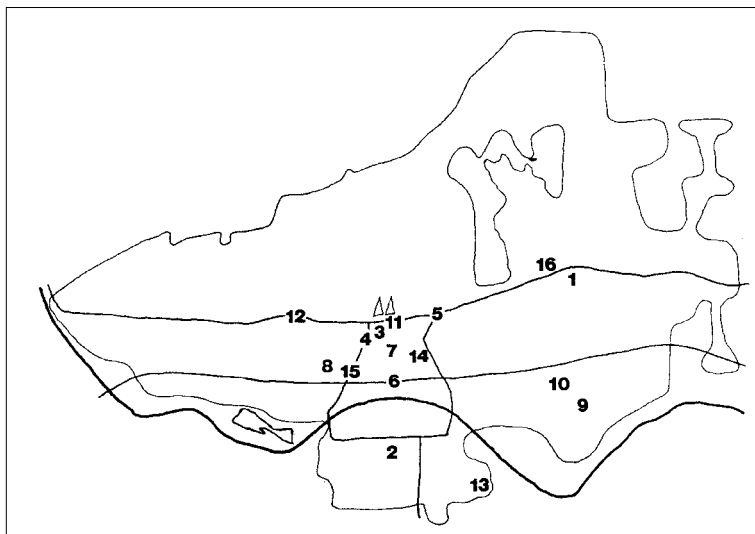
TABLE. III. Places in Zagreb that are synonyms for comfort. (Only places that at least 5 per cent or more respondents mentioned have been included.)

SL. 2. Zagrebačka mjesta sinonimi za neugodu:

Izradio • Made by
Z. Stiperski

FG. 2. Places in Zagreb that are synonyms for discomfort:

- 1 Dubrava
- 2 Novi Zagreb
- 3 Cvjetni trg (Preradovićev trg)
- 4 Ferimport na Trgu maršala Tita
- 5 Kvaternikov trg
- 6 Trnje
- 7 Glavni (željeznički) kolodvor
- 8 Trešnjevka (stari dio)
- 9 Žitnjak
- 10 Kozari bok
- 11 Neboder na Trgu bana Josipa Jelačića
- 12 Črnomerec
- 13 Jakuševac
- 14 Autobusni kolodvor
- 15 Savska cesta
- 16 Konjšćinska ulica

c) Mjesta sinonimi neugode

Dubrava i Novi Zagreb dvije su lokacije koje najčešće pobuđuju neugodu u ispitanika - 42% ispitanika navelo je *Dubravu*, a 38% *Novi Zagreb* kao mjesta neugode. To su dva najjača sinonima neugode. Sljedeća tri su *Cvjetni trg* (32%), *zgrada Ferimporta* na Trgu maršala Tita (22%) i *Kvaternikov trg* (20%). Više od 5% ispitanika navelo je još ove lokacije kao sinonime neugode: *Trnje* (14%), *Glavni (željeznički) kolodvor* (14%), *Trešnjevku - stari dio* (14%), *Žitnjak* (14%), *Kozari bok* (11%), *neboder na Trgu bana Josipa Jelačića* (11%), *Črnomerec* (7%), *Jakuševac* (6%), *Autobusni kolodvor* (6%), *Savsku cestu* (6%) i *Konjšćinsku ulicu* (6%).

Od 16 mjesta što pobuđuju neugodu ispitanika 4 se nalaze u najužem gradskom središtu: *Cvjetni trg*, *zgrada Ferimporta na Trgu maršala Tita*, *Glavni kolodvor* i *neboder na Trgu bana Josipa Jelačića*. Ostalih 12 mjesta sinonima za neugodu smješteno je istočnije, južnije ili jugozapadnije od najužeg gradskog središta.

Navedeni objekti i lokacije nastali su uglavnom u našem vremenu - nakon Drugoga svjetskog rata. Riječ je o novoizgrađenim četvrtima, interpolacijama ili preuređenjima: *Dubravi*, *Novom Zagrebu*, *Kozari boku* i *Konjšćinskoj ulici*. Istoj skupini pripada *Žitnjak* - industrijske namjene i *Jakuševac* - kao odlagalište smeća. Neke interpolacije (*zgrada Ferimporta* na Trgu maršala Tita i *neboder* na Trgu bana Josipa Jelačića) ili preuređenja (*Cvjetni trg*) također pobuđuju neugodu većine Zagrepčana. Dakle, to su trenutačno tri najnepopularnije intervencije u gradskom središtu koje većina Zagrepčana nije prihvatila. *Trnje* i *Trešnjevka* nastali su prije Drugoga svjetskog rata kao siromašniji dijelovi grada, ali su nakon rata dijelom rušeni i u njih su interpolirana nova naselja višekatnica, pa se danas te gradske četvrti sastoje od novijih i starijih dijelova. U starijem dijelu Zagreba sinonimi neugode kojima nisu uzrok interpolacija ili preuređenje jesu *Kvaternikov trg*, *Glavni kolodvor* i *Savska cesta*. Razlozi su njihove namjene ili dojam siromaštva starijeg dijela grada: *Kvaternikov* je trg ispitanicima neugodan

Lokacija	Broj pojavljivanja	Postotak pojavljivanja
1. Dubrava	118	42
Dubrava	106	38
okretište Dubrava	12	4
2. Novi Zagreb	105	38
Novi Zagreb	68	24
Mamutica	10	4
Bundek	8	3
Super Andrija	4	1
Siget	3	1
Dugave	2	1
Trnsko	2	1
Velesajam	2	1
Zapruđe	2	1
crkva u Dugavama	1	0,4
Kajzerica	1	0,4
Savski gaj	1	0,4
Sopot	1	0,4
park u Sopotu	0	0
Sloboština	0	0
Utrine	0	0
3. Cvjetni trg (Trg P. Preradovića)	89	32
4. Ferimport na Trgu maršala Tita	61	22
5. Kvaternikov trg	57	20
6. Trnje	40	14
Trnje	23	8
Savica	6	2
Kruga	4	1
Koturaška ulica	2	1
Vrbik	2	1
Cvjetno naselje	1	0,4
Paromlinska	1	0,4
Trnjanska ulica	1	0,4
7. Glavni (željeznički) kolodvor	39	14
8. Trešnjevka (stari dio)	38	14
Trešnjevka - stari dio	14	5
Remiza	13	5
Trešnjevački trg/tržnica	9	3
Magazinska cesta	1	0,4
Tratinska-Ozaljska ulica	1	0,4
9. Žitnjak	38	14
10. Kozari bok	32	11
11. Neboder na Trgu bana J. Jelačića	31	11
12. Črnomerec	19	7
Črnomerec	18	6
okretište Črnomerec	1	0,4
13. Jakuševac	18	6
14. Autobusni kolodvor	17	6
15. Savska cesta	17	6
16. Konjšćinska ulica	16	6

TABL. IV. Zagrebačke lokacije za neugodu (u tablicu su uvrštena samo mjesta koja je spomenulo barem pet ili više posto ispitanika)

Izvor • Source
Anketa provedena 1996. i 1997. g.

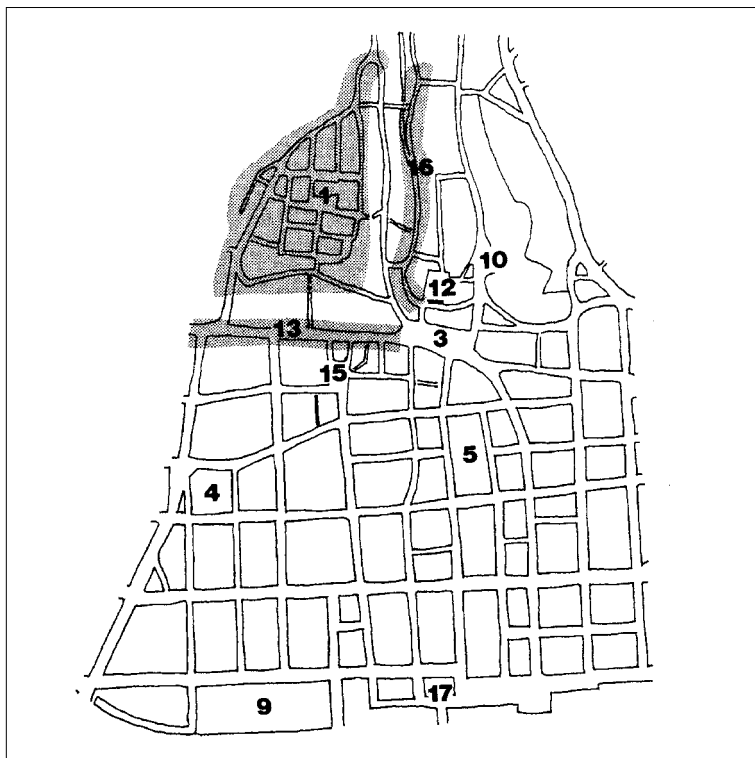
TABLE. IV. Places in Zagreb that are synonyms for discomfort. (Only places that at least 5 per cent or more respondents mentioned have been included.)

SL. 3. Zagrebačka mjesta sinonimi za ugodu - detalj najužega gradskog središta:

Izradio • Made by
Z. Stiperski

FG. 3. Places in Zagreb that are synonyms for comfort - details from center of town:

- 1 Gornji grad
- 3 Trg bana Josipa Jelačića
- 4 Hrvatsko narodno kazalište
- 5 Zrinjevac
- 9 Botanički vrt
- 10 katedrala
- 12 Dolac
- 13 Ilica
- 15 Cvjetni (Preradovićev) trg
- 16 Tkalčičeva ulica
- 17 Importanne centar (Gl. kolodvor)

zbog njegove trgovačke funkcije (tržnica). Glavni kolodvor zbog kolodvorske buke, a Savska je cesta nesređeno prožeta starim oronulim zgradama i novim, neprivlačnim interpolacijama.

Neugodu Zagrepčana pobuđuju lokacije namijenjene trgovini, stanovanju, prometu (kolodvori), industriji i odlaganju otpada. Njihovu neugodu pobuđuju i novije interpolacije i preuređenja. Mjesta trgovanja za koje smatraju da je izvan državne kontrole također pobuđuju njihovu neugodu: *Dubrava* (velik dio Dubrave obilježava upravo taj tip trgovine), *Kvaternikov trg* i *Konjšćinska ulica*. Naselja višekatnica i nebodera bez perivoja te ulice i trgovi pogodni za okupljanje - gdje bi bilo ugodno šetati i zadržavati se - pobuđuju snažnu neugodu. To se odnosi na stambena naselja nastala nakon Drugoga svjetskog rata, od kojih je najpoznatiji *Novi Zagreb*. Kolodvorske aktivnosti (masovni dolazak i odlazak putnika iz raznih krajeva) također pobuđuju neugodu ispitanika. Industrijska zona *Žitnjaka* i odlagalište smeća *Jakuševac* izazivaju osobito jaku neugodu ispitanika. Neugodu Zagrepčana pobuđuju i neke interpolacije i preuređenja, ali jakom ugodom povezuju primjerice, preuređeni *Trg bana Josipa Jelačića*. Neugodu ispitanika pobuđuju i siromašna naselja nastala prije Drugoga svjetskog rata (primjerice *Trnje*) ili nakon njega (poput *Kozari boka*).

d) Podijeljena mišljenja oko ugone i neugode

Dva mjesta u Zagrebu pobuđuju oprečne osjećaje glede ugodnosti. Naime, *Cvjetni trg* i *Novi Zagreb* u jednog dijela ispitanika pobuđuju neugodu, a u drugoga ugodu. Razlozi su različiti.

Cvjetni trg je omanji trg u najužem središtu grada koji je većini

SL. 4. Zagrebačka mjesta sinonimi za neugodu - detalj najužega gradskog središta:

Izradio • Made by
Z. Stiperski

FG. 4. Places in Zagreb that are synonyms for discomfort - details from center of town:

- 3 Cvjetni (Preradovićev) trg
- 4 Ferimport na Trgu maršala Tita
- 7 Glavni (željeznički) kolodvor
- 11 Neboder na Trgu bana J. Jelačića

Zagrepcana vrlo drag i rado borave na njemu. Velik dio ispitanika (32%) misli da je Cvjetni trg svojim novim preuređenjem izgubio toplinu i ugodu boravka na njemu pa su u anketi naveli da je Cvjetni trg mjesto koje pobuđuje njihovu neugodu. Drugi, manji dio ispitanika (6%) naveo je Cvjetni trg kao ugodno mjesto. Dva su razloga takvom izjašnjanju: nostalgija za starim trgom ili nedopadljivost novog preuređenja.

Novi Zagreb je za većinu ispitanika (38%) neugodan, ali je za dio njih (6%), uglavnom za one koji u njemu žive, sinonim za ugodu.

e) Neka mjesta koja nisu navedena kao sinonimi za ugodu

Mnoga mjesta za Zagrepčane nisu sinonimi za ugodu iako imaju pretpostavke za to. Primjerice, nekad popularno jezerce *Bundek* danas je sinonim za neugodu. Osnovni razlog tome je njegova neuređenost. *Obala Save* je treći, uz Maksimir i Jarun, veliki zagrebački prostor za šetnju, ali očito još nije postala dovoljno jak sinonim za ugodu; tek je za 3% ispitanika obala Save ugodno mjesto, što je malo prema 50% onih koji su prednost dali Maksimiru i 28% koji su se izjasnili za Jarun. Jedan od razloga je nepostojanje pratećih sadržaja i neodržavanje priredaba na obali Save. Zanimljivo je da *Tomislavov trg*, kao jedan od najčešće fotografiranih dijelova grada, možda i najčešća zagrebačka razglednica, nije sinonim za ugodu. Jedini razlog tome mogu biti blizina Glavnog kolodvora - mjesto sinonim za neugodu zbog masovnog odlaska i dolaska putnika iz raznih krajeva - te nepostojanje sadržaja koji bi vezali ljude uz sam trg odnosno perivoj trga.

Zaključci

1. U Zagrebu nema nijednog mjesta sinonima za ugodu ili neugodu na zapadnom dijelu grada - zapadno od Črnomerca. Svi sinonimi ugone i neugode iz ankete nalaze se u najužem središtu grada, te istočno, južno i sjeverno od njega.

2. *Gornji grad* (52%), *perivoj Maksimir* (51%), *Trg bana Josipa Jelačića* (47%), *Hrvatsko narodno kazalište* (36%), *Zrinjevac* (33%) i *Jezero Jarun* (28%) pobuđuju ugodu najvećeg dijela ispitanika.

Od 17 mjesta sinonima za ugodu 11 njih se nalazi u najužem središtu grada. Čak 14 objekata ugone datira iz XIX. st. i otprije; samo 3 mjesta sinonima za ugodu nastala su u našem vremenu (*Jarun*, *Importanne centar* i *Novi Zagreb*).

Ispitanicima su ugodna ona mjesta koja imaju namjenu šetališta, kupovine s urednim i skupim trgovinama te mjesta za izlaske.

3. *Dubrava* (42%), *Novi Zagreb* (38%), *Cvjetni trg* (32%), *zgrada Ferimonta na Trgu maršala Tita* (22%) i *Kvaternikov trg* (20%) neugodna su mjesta za najveći broj ispitanika.

Od 16 mjesta sinonima za neugodu 4 se nalaze u najužem središtu grada; 12 se nalazi istočnije, južnije i jugozapadnije od toga.

Mjesta sinonimi za neugodu nastali su uglavnom u XX. st., i to pretežito nakon Drugoga svjetskog rata. Ispitanicima su osobito bila neugodna nova stambena naselja bez identiteta, te neke interpolacije i preuređenja u samom središtu grada (ipak preuređeni *Trg bana Josipa Jelačića* izvanredno primljen među Zagrepčanima i prema ovom istraživanju jedno je od najugodnijih mjesta u Zagrebu).

Same namjene nekih mjesta prouzročuju visoku razinu neugode u ispitanika. Primjerice, trgovanje za koje ispitanici smatraju da je izvan državne kontrole pobuđuje njihovu neugodu. Dijelovi grada koji zadovoljavaju samo potrebe stanovanja za velik su dio ispitanika vrlo neugodni. Industrijske zone i odlagališta smeća također su sinonimi za neugodu ispitanika.

■

Literatura • Bibliography

1. **Hester, R. T. Jr.** (1996), *Economic Progress Within Community Preservation, The Case of Manteo, North Carolina, U.S.A.*, "Prostor", 4 (1996), 1(11): 7-26, Zagreb
2. **Hrčić, M.** (1995), *Varijabilnost doživljaja prostora*, "Prostor", 3 (1995), 2(10): 275-284, Zagreb
3. **Kottak, C. P.** (1991), *Cultural Anthropology*, New York
4. **Lenski, G., Lenski, J., Nolan, P.** (1991), *Human Societies, An Introduction to Macrosociology*, New York
5. **Marinović Uzelac, A.** (1978), *Socijalni prostor grada*, SNL, Zagreb
6. **Marinović Uzelac, A.** (1986), *Naselja, gradovi, prostori* (studije i razmišljanja), Tehnička knjiga, Zagreb
7. **Ruppert, K., Schaffer, F., Maier, J., Paesler, R.** (1981), *Socijalna geografija*, Školska knjiga, Zagreb
8. **Spates, J. L., Macionis, J. J.** (1987), *The sociology of Cities*, Belmont, California, U.S.A.
9. **Violich, F.** (1995), *Identity: Key to Meaningful Placemaking, The Case for Berkeley*, "Prostor", 3(1995), 2(10): 201-206

Summary • Sažetak**Synonyms for Comfort and Discomfort in Zagreb**

1) The author considered ambiances awaking feeling of pleasure or its opposite as synonyms for comfort and discomfort. It is interesting that no synonym either for comfort or discomfort was found in the western part of the city - to the west of Črnomerec. The western part of the city is thus not impressive for any reason. All the synonyms for comfort and discomfort are in the town centre, and in the east, south and north parts of the city.

2) The *Upper Town* (52), *Maksimir Park* (51), *Ban Josip Jelačić Square* (47), the *Croatian National Theatre* (36), *Zrinjevac Square* (33) and *Lake Jarun* (28 per cent) awake feelings of comfort in most respondents.

Of 17 places that are synonyms for comfort, 11 are in the town centre. As many as 14 synonyms for comfort date from the 19th century or earlier; only 3 synonyms for comfort are the fruit of our time (*Lake Jarun*, the *Importanne Centre*, and *New Zagreb*).

Respondents usually recorded as pleasant places for going for a walk, shopping in fine and expensive shops, and going out in the evening.

3) *Dubrava* (42), *New Zagreb* (38), the *Flower Market* (32), the *Ferimport Building on Marshal Tito Square* (22) and *Kvaternik Square* (20 per cent) are places of discomfort for most respondents.

Of the 16 places that are synonyms for discomfort, only 4 are in the town centre; the other 12 are to the east, south and south-west.

Most of the synonyms for discomfort were made in the 20th century, primarily after the Second World War. Respondents felt especially uncomfortable in new residential estates without any identity, and some interpolations and reconstructions in the town centre. However, all reconstructions do not awake feelings of discomfort, because the reconstructed *Ban Josip Jelačić Square* was received very well by the citizens and this research showed it to be one of the pleasantest places in Zagreb.

Several things contribute to feelings of discomfort. One is shops that respondents consider to be outside state control. City areas that are exclusively residential are very uncomfortable for many respondents. Another cause of discomfort are industries and garbage disposals.

Zoran Stiperski

PROSTOR

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK • UDC 71/72

GOD. • VOL. 5(1997)
BR. • NO. 2(14)
STR. • PAG. 201-400
ZAGREB, 1997.

srpanj - prosinac • July - December

Z. Stiperski: Mjesta sinonimi za ...

Pag. 307-320